

Міжнародний науковий конгрес «125 років НТШ»

Міжнародний науковий конгрес «125 років НТШ» та урочистості, присвячені цій даті, відбулися у Львові 27-30 жовтня 1998 р. за сприяння Міністерства у справах науки і технологій, Львівської облдержадміністрації, мерії Львова і Наукового товариства ім. Шевченка в США. НТШ створене 1892 р. Попередником його було Товариство імені Шевченка, засноване 1873 р. у Львові в складній ситуації переслідування українства в царській Росії і несприятливих політичних умовах в Австро-Угорщині з ініціативи українців з Наддніпрянщини, які намагалися створити організацію, що служила б розвиткові національної науки й культури.

Завдяки зусиллям визначних діячів української науки й культури В.Гнатюка, М.Грушевського, О.Кониського, І.Франка, І.Крип'якевича, І.Пулля, І.Горбачевського, В.Кубійовича, К.Студинського та багатьох інших, НТШ заклало наукові секції й діяло за зразками існуючих європейських академій і вже на поч. ХХ ст. фактично виконувало функції Української Академії наук.

Зважаючи на незадовільний стан української бібліографії, 1909 р. було організовано Бібліографічну комісію НТШ на чолі з І.Левицьким (1913 р. головою став В.Дорошенко). Її почесним членом був І.Франко, членами – М.Возняк, В.Гнатюк, Ф.Колесса, М.Комаров, В.Перетц та ін. Комісією було видано сім томів «Матеріалів до української бібліографії» («Українська бібліографія Австро-Угорщини за роки 1887-1900» (І.Левицький. - Львів, 1909-1911), «Спис творів Івана Франка з додатком статей про нього і рецензій на його писання» (В.Дорошенко. - Львів, 1918, 1930), «Бібліографія українознавства за 1914-1923 рр. Вип.1. Історія України. Публікації в українській мові» (І.Калинович. - Львів, 1924), «Гете в українських перекладах, переспівах та наслідуваннях» (В.Дорошенко. -

Львів, 1932), «Матеріали до бібліографії Січових Стрільців» (І.Шендрик. - Львів, 1937). Як зазначав І.Кревецький у першому томі «Матеріалів до української бібліографії», у планах комісії по українській бібліографії мало бути: «Видання старої української бібліографії (до к. ХVІІІ ст.), української бібліографії Росії ХІХ в., загальної української бібліографії ХХ в. і покажчиків *Україніса* в чужих мовах і літературах».

1940 р. НТШ у Львові було заборонено радянською владою, а багато його членів репресовано. Товариство було відновлене 1947 р. в еміграції. І нині діють наукові центри НТШ у Нью-Йорку, Парижі, Сіднеї та Торонто.

Відродження НТШ у Львові відбулося 1989 р. На науковому симпозиумі «Т.Шевченко та українська національна культура», проведеному за ініціативою Західного наукового центру АН України, було всебічно висвітлено внесок НТШ у розвиток наукової думки й дослідження творчості великого Кобзаря, об'єктивно розкрито велику багатогранну діяльність НТШ, його значення у розвиткові науки та культури в Україні і висунуто пропозицію відновити Товариство. Звернення до владних структур ініціативної групи відомих українських учених та письменників (серед них: М.Голубець, Р.Кучер, Р.Іваничук, Р.Лубківський, О.Романів, І.Юхновський та ін.) про відродження НТШ у Львові було підтримано. 21 жовтня 1989 р. відбулися установчі збори відродженого НТШ у Львові, на яких було прийнято статут Товариства, обговорено його структуру, організаційну діяльність, обрано президію. Головою обрано чл.-кор. АН України О.Романіва.

Нині при НТШ у Львові функціонують історико-філософська, філологічна, фольклорно-етнографічна, мистецтвознавча, фізико-математична та хіміко-біологічна секції і різноманітні комісії. Члени Товариства ведуть велику наукову роботу, сприяють активізації наукових досліджень, розвиткові процесів національного та культурного відродження, піднесенню престижу наукової праці та авторитету України. Здійснюється видавнича діяльність, виходять у Львові «Хроніка НТШ», «Записки НТШ», енциклопедичні видання, довідники, збірники наукових праць, монографії, бібліографічні по-

кажчики. Товариство стає значним культурологічним чинником, осередком вільної наукової думки.

З привітанням виступив Леонід Рудницький – президент Світової ради НТШ, голова НТШ у США, професор Пен-сільванського та Українського католицького університетів, ректор та декан Українського вільного університету в Мюнхені.

На пленарних засіданнях конгресу були заслухані доповіді генерального секретаря Світової ради НТШ, голови НТШ у Львові, директора Фізико-механічного інституту ім. Г.В.Карпенка НАН України, чл.-кор. НАН України О.Романіва «125 років Наукового товариства ім. Шевченка: сучасне, минуле, майбутнє», директора Головної астрономічної обсерваторії НАН України, голови Українського міжнародного комітету з питань науки і техніки, акад. НАН України Я.Яцківа «Сучасне і майбутнє української науки», акад. Академії наук вищої школи А.Погрібного «Національний аспект освіти в Україні», академіка-секретаря Відділення літератури, мови та мистецтвознавства, акад. НАН України І.Дзюби «Ідеологічні децибелі «діалогу культур», директора Інституту літератури ім. Т.Г.Шевченка НАН України, акад. НАН України М.Жулинського «Українська культура як феномен маргінальності» та ін.

Тематичні засідання відзначалися актуальністю проблематики і були присвячені прогнозам розвитку України, стану та перспективам української історичної науки. На сесії «Українська мова: комунікативно-функціональні аспекти» було розглянуто широке коло проблем української мови, українського правопису й термінології, культури мовлення. Окремі сесії були присвячені «Енеїді» І.Котляревського та шляхам розвитку української літератури, українському художньому перекладу, проблемам мистецтвознавства, музичної культури в Україні. На засіданнях сесії «Природознавство на порозі ХХІ віку» розглядалися проблеми матеріалознавства, важливі сучасні аспекти геології, геофізики, фізико-математичних наук, хімії та біології.

На одному із засідань сесії «Спеціальні (допоміжні) історичні дисципліни, книгознавство й бібліотекознавство» обговорювалися методологічні проблеми бібліографії української книги

(головуючі: завідділом бібліографії ЛНБ ім. В.Стефаніка, голова Комісії бібліографії і книгознавства НТШ у Львові Луїза Ільницька та к. філол. н., н. с. ЛНБ ім. В.Стефаніка Марія Вальо). Були заслухані ґрунтовні доповіді М.Вальо «Концепції і проблеми слов'янської славістичної бібліографії», Л.Ільницької «Репертуар української книги 1798-1916 рр.: теоретичні і практичні аспекти». М.Бутрин у доповіді «Бібліографічні покажчики змісту української періодики» зупинився на діяльності Науково-дослідного центру періодики ЛНБ. Серед публікацій НДЦ останніх років - збірники наукових праць та вже визнані фахівцями бібліографічні покажчики: «Журнал «Дзвони» (1931-1939): Систем. покажчик змісту» (М.Комариця. - Львів, 1997), «Українські часописи Волині, Полісся, Холмщини та Підляшшя (1917-1939): Анотов. покажч.» (І.З.Павлюк. - Львів; Луцьк, 1997), «Українські часописи Коломиї (1865-1994)» (М.М.Романюк, М.В.Галушко. - Львів, 1996), «Українські періодичні видання для жінок в Галичині (1853-1939 рр.)» (В.А.Передерій. - Львів, 1996) та ін. Доповіді викликали широку дискусію і зацікавлене обговорення важливих питань стану і розвитку української бібліографії, складних проблем створення репертуару української книги. Наголошувалося на необхідності організації Бібліографічної комісії, яка б координувала цю роботу, сприяла розробці теорії та методики бібліографії. У дискусії взяли участь також директор ЛНБ ім. В.Стефаніка, д.і.н. Лариса Крушельницька, завідділом довідково-бібліографічного обслуговування НБУВ, к.і.н. Тетяна Добко, відповідальний за україніку в Бібліотеці Конгресу США Б.Ясінський, проф. Іллінойського університету (м.Урбана, Шампейн, США) Д.Штогрин та ін.

Відзначаючи високий науковий рівень доповідей та виступів дискусій, висловлюємо побажання ширше залучати до роботи в проблемних творчих групах, комісіях науковців, які не є членами Товариства.

У програмі ювілейних заходів Конгресу НТШ були покладання квітів до пам'ятників Тарасові Шевченку, Михайлу Грушевському, Іванові Франку та Володимирі Гнатюку, відкриття пропам'ятної таблиці в будинку НТШ (вул. Винниченка, 24), панахида в Соборі св.

Юра за померлих членів НТШ усіх поколінь. На урочистостях у Львівському театрі опери та балету ім. І.Франка відбулося вручення медалей НТШ ім. Михайла Грушевського О.Романіву та Д.Штогрінові, дипломів дійсним членам Товариства 1998 р. (серед них - академікам НАН України І.Дзюбі, М.Жулинському та ін.), а також концерт. Організатори зробили все можливе, щоб ювілейний Конгрес став справжнім святом для його учасників і гостей.

*Тетяна Добко,
к.і.н., завідділом ДБО НБУВ*

Новий академічний журнал

У Національній бібліотеці України імені В.І.Вернадського відбулася презентація нового англомовного журналу НАН України, міжнародного за аудиторією, - «Фізика напівпровідників, квантова та оптоелектроніка», том 1, №1 (Semiconductor Physics, Quantum & Optoelectronics). Вітчизняні читачі, котрі не знають мови, зможуть орієнтуватися тільки на зміст.

У переповненому залі Вченої ради НБУВ зібралися не лише провідні фізики країни, чиї монографії є у фонді Бібліотеки і користуються незмінним попитом читачів-фахівців, аспірантів, студентів, а й її співробітники, котрим було цікаво послухати виступи творців однієї з найвишуканіших і найскладніших дисциплін. Крім того, присутні стали свідками символічної події, оскільки побачило світ видання, яке відкрило другу сотню часописів Національної академії наук України.

Видавець нового журналу - Інститут фізики напівпровідників. Головний редактор - визнаний у світі вчений, директор Інституту, акад. НАН України Сергій Свєчніков.

Про непересічне значення досягнень і напрацювань українських фізиків, традиції української фізичної школи, потужну інтелектуальну наукову базу і колосальні потенційні можливості вітчизняних учених говорили академіки НАН України: генеральний директор

НБУВ О.Онищенко, директор Інституту фізики напівпровідників С.Свєчніков, директор Інституту фізики М.Бродин.

Журнал, як зазначено в передмові, присвячено актуальним проблемам сучасної фізики напівпровідників, фундаментальним та прикладним аспектам квантової електроніки і оптоелектроніки.

До роботи в редакційній колегії залучено не тільки спеціалістів ІФН, а й Інституту фізики НАН України та Інституту прикладної фізики НАН України й Київського університету імені Тараса Шевченка та інших установ.

Тираж журналу - 500 прим., що, звичайно, замало для задоволення інформаційних потреб спеціалістів України, особливо студентів, які, на жаль, не мають нових сучасних підручників, а видання ІФН якраз і могло б, значною мірою, перебрати на себе цю функцію. Формат - 60x84 1/8, обсяг - 142 с. Тобто, це доволі солідний том. Журнал виконано на високому поліграфічному рівні. Він професійно зверстаний, має елегантну обкладинку приємного стриманого лілового кольору, що нагадує за гамою один із лазерних променів на початку спалаху.

Але, з погляду книгознавчого опису видання, в ньому бракує прізвищ редакторів, художника. Майбутні дослідники тільки по інших документах зможуть їх відновити, адже зазначено надто скромно і надто загально: Відділ інформаційно-видавничих систем ІФН, друк ДТ «Такі справи».

Презентація журналу проходила в дивовижно теплій, доброзичливій, святковій обстановці, коли творці раді не тільки загальному успіху, події, що в той день об'єднала багатьох, а й спільним досягненням, коли люди цікаві один одному, хочуть спілкуватися і зустрічатися. Народження нового журналу стало тим круглим столом, що згуртував навколо себе односторонців, подвижників української фізичної науки, став не напівпровідником, а провідником напрацювань вітчизняних учених в інші країни світу. Це - найкраще підтвердження необхідності його видання.

*Наталія Солонська,
к.і.н., зав. науково-видавничим
відділом НБУВ*